

Asia: VN/12842/2024

Lausuntopyyntö paloturvallisuuslaitteita koskevista sisäministeriön asetuksista

Yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa yleiset huomionne lausuntopyynnöstä alla olevaan kenttään.

-

Sisäministeriön asetus paloilmoittimista ja automaattisista sammutuslaitteistoista

Voitte kirjoittaa huomionne asetusluonnoksesta alla olevaan kenttään.

-

Sisäministeriön asetus käsisammuttimista

Voitte kirjoittaa huomionne asetusluonnoksesta alla olevaan kenttään.

-

Sisäministeriön asetus rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta

Voitte kirjoittaa huomionne asetusluonnoksesta alla olevaan kenttään.

Muistiolounnoksessa rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta lausutaan:

”Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.”

Asetusluonnoksessa ei kuitenkaan anneta tarkempia säännöksiä, vaan asetukseen 805/2005 verrattuna huomattavasti vähemmän ja ylimalkaisempia lausumia merkitsemisestä ja valaisimisesta.

Asetusluonnoksessa ei ole säädetty, ”millaiset merkinnät ja valaistus ovat asianmukaisia”. Nämä asiat ovat yksityiskohtaisesti määritellyt EN-standardeissa, johon viitataan nykyisessä asetuksessa, mutta asetusluonnoksesta nämä viitaukset näihin suoraan asetuksen vaatimuksia koskeviin standardeihin on poistettu. Asetuksessa viitataan toiseen asetukseen, jossa viitataan yleisiin horisontaalistandardeihin.

Standardien noudattaminen on järkevää ja myös helpoin tapa huolehtia vaatimustenmukaisuudesta, koska yrityksen/suunnittelijan ei tarvitse itse erikseen osoittaa, että heidän valitsemansa erilaiset tekniset ratkaisut ovat pakollisten lakisääteisten vaatimusten mukaisia. Siksi standardien asema on tärkeä viittausreferensseinä ja säädösten täydentäjinä. Vaikka vaatimustaso on määritelty standardissa, saa standardeista poiketa, jos vastaava turvallisuustaso voidaan saavuttaa muutoin. Käyttäjien kannalta on kuitenkin paljon helpompaa noudattaa euroopanlaajuisesti hyväksyttyä standardia.

1 § Soveltamisala

Poistumisreittien merkinnän ja valaisemisen standardit ovat uusiutumassa nyt syksyllä 2024. Uusissa standardeissa on useita uusia valaistusta koskevia vaatimuksia. Muistioloannoksen mukaisesti:

”Pykälän 2 momentin mukaan asetuksessa säädettäisiin poistumisreittien opasteiden ja valaistuksen kunnossapidosta. Kunnossapitovaatimukset koskisivat myös jo käytössä olevia rakennuksia ja tiloja.”

Turvavalaistuksen standardien uusiin tänä vuonna julkaistaviin revisioihin on tulossa uusia kunnossapitotarkastuksia ja mittauksia, joita nykyisiin vaatimuksiin ei sisälly. On siis mahdollista, että jos vanhan asennuksen valaistusta tai valaisimia aletaan kohteissa standardin mukaisesti mittaamaan, ne eivät välttämättä täytä vaatimuksia. Kunnossapitovaatimusten osalta on siis huolella arvioitava, koskisivatko ne myös jo käytössä olevia rakennuksia ja tiloja, kuten muistiossa esitetään.

3 § Poistumisreittien merkitseminen

Asetusluonnoksessa todetaan:

”Poistumisopasteita on tarvittaessa täydennettävä ääni- tai valosignaaliopasteilla, lattiaan tehtävillä merkinnöillä tai muulla havaittavuutta parantavalla tavalla.”

Poistumisopasteita täydentävästä valosignaaliopastuksesta ja havaittavuutta parantavasta adaptiivisesta poistumisvalaistusjärjestelmästä on tehty tuore eurooppalainen tekninen spesifikaatio CEN/TS 17951:2024 selkeyttämään ja yhdenmukaistamaan tällaisten järjestelmien käyttöä. Olisiko asetuksessa tarpeen viitata tähän tekniseen spesifikaatioon? Tekninen spesifikaatio määrittelee useita erilaisia uusia mahdollisuuksia lisätä turvallisuutta tiloissa, joissa poistuminen on vaikeaa tai joissa poistumisjärjestelyt ovat tavanomaisesta poikkeavat. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maanalaiset tilat, korkeat rakennukset, kauppakeskukset tai muut suurelle yleisölle tehdyt julkiset tilat.

Tekninen spesifikaatio määrittelee myös, miten valaistuksen muutosta voidaan käyttää apuna poistumisreittien selkeyden parantamisessa.

4 § Poistumisopasteet

Asetusluonnoksesta on poistettu viittaus standardiin SFS-EN 1838, joka määrittelee poistumisopasteen kilven korkeuden riippuvuuden havaintoetäisyydestä, opasteiden valaistuksen määrän (valaistusvoimakkuus ja luminanssi) vähimmäisvaatimukset, valaistuksen syttymisajan sekä vähimmäiskestoajan.

Asetusluonnoksessa ei määritellä poistumisopasteiden ominaisuuksia, vaan viitataan yleisellä tasolla asetukseen (687/2015):

”Poistumisopasteiden on ulkonäöltään ja yleisiltä ominaisuuksiltaan oltava työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden vähimmäisvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (687/2015) mukaisia.”

Mainittu asetus (687/2015) ei määrittele poistumisopasteiden ominaisuuksia, vaan viittaa standardeihin SFS-EN ISO 7010+A1+A2+A3+A4+A5 tai SFS 5715. Mikään näistäkään standardeista ei myöskään määrittele poistumisopasteiden ominaisuuksia, vaan standardissa SFS 5715 viitataan lukuisiin muihin standardeihin, joista yhdestä (SFS-ISO 3864-1 KUVATUNNUKSET JA PIIRROSMERKIT. TURVALLISUUSVÄRIT JA TURVALLISUUSMERKIT. OSA 1: TURVALLISUUSMERKKIEN JA TURVALLISUUSMERKINTÖJEN SUUNNITTELUPERIAATTEET) löytyy liitteistä yleisohjeet kaikenlaisten kilpien korkeuden määrittelyyn havaintoetäisyyden perusteella sekä niiden valaistusohjeita. Ohjeet ovat suunnittelijan kannalta vaikeasti löydettävät, monimutkaiset ja siten huomattavasti hankalimmat käyttää kuin standardin SFS-EN 1838 nimenomaan turvalaistukselle määritellyt yksinkertaiset ohjeet, jotka perustuvat yllämainittuun standardiin SFS-ISO 3864-1.

Mainitusta standardista SFS-EN 1838 on syksyllä 2024 loppuäänestyksessä hyväksytty uusi versio, joka tällä hetkellä toimituksellisessa viimeistelyssä. Se asettaa lukuisten muutosten lisäksi kokonaan uudet vaatimukset poistumisopasteiden valaistuksen mittaamiselle sekä käyttöönottohetkellä, että

5 vuoden välein. Lisäksi uusi standardi suosittelee harkitsemaan poistumisreitien turvallisuuskilpien valaistuksen lisäämistä niiden näkyvyyden parantamiseksi tilanteissa, joissa sähköt ovat normaalisti päällä ja ympäristö on hyvin valaistu.

Asetusluonnoksesta puuttuu nykyisessä asetuksessa oleva kappale:

”Poistumisopasteen on oltava vähintään 100 mm korkea ja leveä. Riittävä opasteen koko määritetään standardin SFS-EN 1838 mukaisesti katseluetäisyyden perusteella.”

Tämän puute voi johtaa turvallisuusriskeihin varsinkin, kun ainoa referenssi (asetus 687/2015) viittaa monen mutkan kautta vain yleisohjeisiin ja selkeää minimikokoa ei ole missään annettu.

5 § Poistumisreittien valaiseminen

Asetusluonnoksesta on poistettu lause:

”Valaistuksen suunnittelussa noudatetaan soveltuvin osin standardissa SFS-EN 1838 poistumisreittivalaistukselle määritettyjä vaatimuksia.”

Miksi viittaus on poistettu ja miten poistumisreittien valaistuksen suunnittelijat jatkossa tietävät, mistä yksityiskohtaiset vaatimukset löytyvät? Vaatimukset poistumisreittien valaistukselle on määritetty vain tässä standardissa SFS-EN 1838 ottaen muistion mukaisesti huomioon ”tilojen käyttötarkoitus, koko ja muoto sekä se, miten rakennuksesta poistuminen on järjestetty”. Missään muualla kuin tässä standardissa ei aseteta poistumisreittivalaistukselle häikäisysuojavaatimuksia eikä ohjeita siihen, millaisia lähtöoletuksia suunnittelussa käytetään. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- Tilan pintojen heijastuskertoimet
- Alenemakertoimen valinta (valonlähteiden ikääntyminen ja pintojen likaantuminen vaikutus valaistustulokseen)
- Vaihtelevuusvaatimukset (tasaisuus)
- Korostettavat paikat

Lähtöoletusten puuttuminen johtaa väistämättä vaatimusten alittumiseen ja turvallisuustason laskuun.

Mainitun standardin SFS-EN 1838 uudessa 2024-versiossa poistumisreitien valaistavan alueen määrittelyä on muutettu ja vaatimuksia on nostettu. Se asettaa myös kokonaan uusia valaistusvaatimuksia tiloille, joille ei ole aiemmin ollut vaatimuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi asetuksen pykälässä 3 mainittujen rakennusten WC-tilat, joita on määrällisesti paljon. Lisäksi uusi standardi SFS-EN 1838:2024 määrittää kokonaan uuden turvavalaistustyyppin, ”Local area lighting” (tälle ei vielä ole virallista käännöstä). Joissakin tapauksissa tämä uusi turvavalaistuksen ratkaisu on turvallisempi vaihtoehto, koska voi olla hankalaa ja vaarallista evakuoida esimerkiksi hoitokodin asukkaita ulos rakennuksesta kadulle tuntemattomaksi ajaksi. Uusi standardi listaa myös uusia korostettavia paikkoja. Se asettaa lisäksi kokonaan uudet vaatimukset poistumisreitien valaistuksen mittaamiselle sekä käyttöönottohetkellä, että 5 vuoden välein.

Asetusluonnoksesen seuraava määrittely on epätäsmällinen:

”Poistumisreitien muun valaistuksen on käynnistyttävä, kun tavallinen valaistus joutuu epäkuuntoon”.

Sähkönsyötön katkeaminen ei ole valaistuksen, vaan sähkönjakelujärjestelmän vika. Muistiolounnoksessa sama asia on määritelty täsmällisemmin ja nimenomaan tämän tekstin pitäisi olla asetusluonnoksessa:

”Poistumisreitien muun valaistuksen on käynnistyttävä, kun rakennukseen tai valaisinryhmään tulee sähkön syöttöhäiriöitä tai tavallinen valaistus joutuu epäkuuntoon.”

Hyvä parannus on tarkennus, että ”poistumisreitien ovien yhteydessä valaistuksen on oltava riittävä paitsi oven havaitsemiseen niin myös oven aukaisumekanismien käyttöön.”

Tätä tukee myös standardissa SFS-EN 1838:2024 oleva lisäys korostettavien paikkojen listaan: ”sähköisesti lukittujen ovien vapauttamiseen tarvittavien manuaalisten avaussäätimien sijoituspaikka”.

Haasteena on se, että jos asetuksesta poistuvat viittaukset asiaa käsitteleviin standardeihin, niin mistä suunnittelijat ja valaistuksen kunnossapitoa valvovat pelastusviranomaiset tietävät, mitä vaatimuksia valaistuksen on täytettävä?

6 § Jälkivalaisevat poistumisopasteet

Tämä on erinomainen täydentävä vaatimus, kiitokset asetuksen valmistelijoille siitä.

7 § Kunnossapito

Asetusluonnoksesta on poistettu nykyisessä asetuksessa oleva lause:

”Poistumisreittien merkintöjen ja valaistuksen toimintakunnossa pysyminen on varmistettava säännöllisellä kunnossapidolla.”

Turvavalaistuksen kunnossapito varmistetaan nimenomaan säännöllisillä tarkastuksilla tilojen haltijan tai omistajan toimesta.

Samoin on poistettu myös seuraava lause:

”Kunnossapito-ohjelma ja -päiväkirja on pyydettäessä esitettävä alueen pelastusviranomaiselle valvontaa varten.”

Pelastuslain 12 luvun 80 § kerrotaan:

”Tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.”

Missä dokumentissa uuden asetuksen voimaan astuessa määritellään nämä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt? Standardissa SFS-EN 50172:2004 POISTUMISVALAISTUSJÄRJESTELMÄT määritellään poistumisvalaistusjärjestelmiin säännöllisesti tehtävien huolto- ja kunnossapitotoimenpiteiden sisältö ja aikataulu. Siinä määritellään myös tarkastuksiin liittyvä lokikirja, sen säilyttäminen ja sen esittäminen asianmukaisesti valtuutetun henkilön suorittamaa tutkimusta varten, sekä selvennetään vastuukysymyksiä.

Kun vaatimukset säännöllisestä kunnossapidosta sekä kunnossapito-ohjelman ja -päiväkirjan esittämisestä pyydettäessä alueen pelastusviranomaiselle poistuvat asetusluonnoksen mukaisesti, tarkoittaako tämä käytännössä valvonnan päättymistä? Jos ei, missä tämä valvontaan liittyvä vaatimus jatkossa määritellään?

Standardista SFS-EN 50172 on julkaistu nyt syksyllä uusi versio SFS-EN 50172:2024, jossa määritellään:

- entistä yksityiskohtaisemmin ja kattavammin asennuksesta asiakkaalle luovutettava dokumentaatio
- käyttöönottotarkastukseen yhteydessä tehtävä laitteiden ja järjestelmien tarkastukset, kuten suunnitteludokumenttien mukaisuus, oikea sijoitus ja kunto, esteetön näkyvyys toimintakoe ja valaistusmittaukset
- entistä laajempi eri määräaikaistarkastusten tarkka sisältö ja aikataulu.

Uuteen standardiin on koronavuosien kokemusten perusteella lisätty myös liite C, jossa annetaan ohjeita poistumisvalaistusjärjestelmän kunnossapidosta lockdown-tilainten aikana ja jälkeen.

Yhteenveto

Turvavalaistuksen standardeihin on tuoreeltaan siis lisätty sekä uusia että myös entistä tiukempia vaatimuksia. Merkitä pantavaa on se, että suurin piirtein samaan aikaan monet asetuksen 805/2005 kautta velvoitetut tarkat vaatimukset asetuksen kumoutuessa poistuvat. Tällainen asetuksen ja standardien yhtäaikainen, mutta eri sisältöinen muutos voi johtaa vaatimusten virhetulkintoihin ja turvallisuustason laskuun.

Viimeisin päivämäärä, johon mennessä standardin SFS-EN 50172:2024 kanssa ristiriidassa olevat kansalliset standardit on peruutettava, on 27.5.2027. SFS-EN 1838:2024 osalta päivämäärä selviää, kun standardi on julkaistu.

Pyydän ystävällisesti, että otatte uudessa asetuksessa huomioon standardeissa tapahtuneet muutokset, sekä niiden ja asetuksen samanaikaisen muutosten seurauksena mahdollisesti aiheutuvat riskit, pystyäkseen minimoimaan ne tekemällä sopivat muutokset asetuksen tekstiin.

Sisäministeriön asetus palovaroittimista

Voitte kirjoittaa huomionne asetusluonnoksesta alla olevaan kenttään.

-

Varsila Markku

SESKO ry - SK CEN 169 Valaistustekniikka-komitean työstä vastaava
ryhmäpäällikkö